

Fordringshantering hos Försäkringskassan

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den digitala versionen, som finns på forsakringskassan.se. Sök på "vägledningar".

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Gemensamma försäkringsfrågor

Beslutad 2024-04-25

Innehåll

Förkortningar	5
Sammanfattning	6
Läsanvisningar	7
1 Inledning	8
2 Allmänt om fordran och parter	9
3 Räntor	10
3.1.1 Eftergift av ränta	10
3.1.2 Metodstöd – efterge ränta framåt i tiden	10
3.1.3 Jämkning av ränta med stöd av räntelagen	10
3.1.4 Utbetalning av misstag (<i>condictio indebiti</i>)	11
3.1.5 Avbetalningsplan eller anstånd	11
3.1.6 Dröjsmål	12
4 Avgifter och kostnader	13
4.1.1 Påminnelseavgift	13
4.1.2 Inkassoavgift	13
4.1.3 Avgifter vid ansökan om betalningsföreläggande	13
4.1.4 Avgifter vid verkställighet	14
4.1.5 Avskrivning av avgifter och kostnader.....	14
5 Avräkning	15
6 Avbetalningsplan och anstånd	16
7 Indrivning	17
7.1.1 En fordrans händelseförlopp	17
7.1.2 Påminnelse.....	17
7.1.3 Utredning om gäldenärens betalningsförmåga	17
7.1.4 Avskrivning av fordringsärenden	18
7.1.5 När är ett belopp för litet för ytterligare indrivningsåtgärder?	18
7.1.6 Skyldighet att samråda	19
7.1.7 Metodstöd – skyldighet att samråda	19
8 Avbruten indrivning	20
8.1.1 Allmänt om avbruten indrivning	20
8.1.2 När gäldenären inte har betalningsförmåga.....	20
8.1.3 När återkravsbeslutet prövas i domstol.....	21
9 Kvittning (beslut om avdrag på ersättning)	22
9.1.1 Kvittning efter ansökan om betalningsföreläggande	22
9.1.2 Kvittningsschema enligt äldre kvittningsbestämmelser och enligt SFB	22
10 Indrivning hos Kronofogden	24
10.1.1 Inkassokrav	24
10.1.2 God inkassosed.....	24
10.1.3 Betalningsföreläggande	24
10.1.4 När bör Försäkringskassan ansöka om betalningsföreläggande?	25
10.1.5 Betalningsutredning.....	25
10.1.6 Summarisk process.....	25
10.1.7 Handläggning hos Kronofogden.....	26
10.1.8 Ansökan om betalningsföreläggande.....	26

10.1.9	Återkallelse av ansökan om betalningsföreläggande.....	27
10.1.10	Återvinning	28
10.1.11	Dom i förvaltningsdomstol.....	28
10.1.12	Notering och rättelse i kreditupplysningsregister	28
10.1.13	Att sätta ned en fordran hos Kronofogden	29
10.1.14	Verkställighet.....	29
10.1.15	Allmänna och enskilda mål	29
10.1.16	När bör Försäkringskassan ansöka om verkställighet?	29
10.1.17	Ansökan om verkställighet	30
10.1.18	Återkallelse.....	30
10.1.19	Nedsättning	30
10.1.20	Anstånd hos Kronofogden.....	30
11	Ackord och eftergift	31
12	Bestridande och stämning	32
13	Skuldsanering och konkurs	33
14	Preskription	34
14.1.1	Allmänt	34
14.1.2	Preskriptionsbrott genom erkännande, krav eller påminnelse.....	34
14.1.3	Preskriptionsavbrott genom att söka betalningsföreläggande m.m.	36
14.1.4	Solidariska krav	36
15	Fordringar mot dödsbo.....	37
15.1.1	Underskott i ett dödsbo	37
15.1.2	Begäran om boutredningsman.....	38
15.1.3	Återgång av bodelning eller arvskifte	38
16	Fordringar mot gäldenärer i utlandet	40
16.1.1	Allmänt	40
16.1.2	Förordning 883/2004 eller förordning 1408/71?.....	40
16.1.3	Tillämpningsområde för förordning 883/2004 och förordning 987/2009	40
16.1.4	Avräkning	40
16.1.5	Indrivning enligt förordning 987/2009.....	41
16.1.6	Exekutionstitlar äldre än fem år.....	41
16.1.7	Preskriptionstid.....	41
16.1.8	Valutafrågor.....	41
16.1.9	Fordringar som inte omfattas av 883/2004	42
17	Misstagsinbetalningar	43
	Källförteckning.....	44
	Bilaga 1 Kvittningsschema enligt äldre bestämmelser	47
	Bilaga 2 Kvittningsschema enligt SFB	52
	Bilaga 3 Kvittningsschema Pensionsmyndigheten.....	53

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
Hanterings- förordningen	Förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar
KAMFS	Kammarkollegiets föreskrifter
NJA	Nytt juridiskt arkiv
SFB	Socialförsäkringsbalken
SFBP	Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken
UB	Utsökningsbalken
ÄB	Ärvdabalken

Sammanfattning

Den här vägledningen beskriver hur Försäkringskassan hanterar fordringar på grund av återkravsbeslut fattade före den 1 september 2022, på grund av återkravsbeslut som inte kan överklagas, på grund av felbetalning (*condictio in debiti*) och på grund av skadestånd. Hanteringen av fordringar på grund av återkravsbeslut som kan överklagas och som har fattats efter den 1 september 2022 beskrivs i vägledning (2024:02) *Återbetalning*. I många avseenden gäller samma regler och i så fall hänvisas läsaren till den nya vägledningen.

Fordringshanteringen hos Försäkringskassan styrs i stor utsträckning av regler utanför socialförsäkringen som är generella för alla typer av fordringar. Den centrala lagstiftningen är förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar (hanteringsförordningen) och inkassolagen (1974:182). Kammarkollegiet har utfärdat föreskrifter till hanteringsförordningen (Kammarkollegiets föreskrifter [KAMFS 2006:1] om hantering av statliga fordringar).

Inkassoverksamhet ska bedrivas enligt god inkassosed (4 § inkassolagen). Datainspektionen är den myndighet som utfärdar allmänna råd om hur inkassolagen ska tillämpas.

Socialförsäkringsbalken (SFB) är en sammanhållen och heltäckande socialförsäkringslag. Den trädde i kraft den 1 januari 2011 och ersätter ungefär 30 av de tidigare gällande socialförsäkringsförfattningarna. SFB omfattar i stort sett samtliga socialförsäkringsförmåner som administreras av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Aktivitetsstöd och statligt tandvårdsstöd är exempel på ersättningar som inte omfattas av SFB.

Bestämmelser om kvittning finns i 108 kap. 22 § SFB och i 9 kap. 5 § lagen (2010:11) om införandet av socialförsäkringsbalken (SFBP). Räntebestämmelserna finns i 108 kap. 15, 16, 18–21 §§ SFB.

Det finns möjlighet att felaktigt utbetalda förmåner kan krävas tillbaka genom avräkning mellan behöriga institutioner inom EU/EES land och Schweiz. Svenska fordringar kan drivas in i det andra EU-medlemslandet.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns också hänvisningar till Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör framför allt hur en ersättning ska beräknas.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enstaka ord och begrepp.

1 Inledning

Ett av de grundläggande målen för Försäkringskassans verksamhet är att fastställa och betala ut ersättningar på ett författningsenligt och korrekt sätt. Eftersom socialförsäkringsadministrationen är omfattande är det oundvikligt att pengar någon gång betalas ut felaktigt. Det kan till exempel bero på att Försäkringskassan har beslutat på ett felaktigt eller ofullständigt underlag eller att det har blivit ett tekniskt fel eller att Försäkringskassan har betalat ut en ersättning av misstag utan att någon återkravsregel kan tillämpas, *condictio indebiti*. Den enskilde eller någon annan part kan också ha lämnat felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller inte fullgjort sin anmälningskyldighet. Se vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

En fordran uppkommer när en felaktig utbetalning har gjorts. I handläggningen av fordringar uppkommer till exempel frågor om räntor, avgifter, avbetalningsplaner, eftergift, ansökan om betalningsföreläggande och verkställighet till Kronofogden samt preskription.

För återbetalning av underhållsstöd gäller särskilda regler. Försäkringskassans fordringar på en bidragsskyldig för utbetalat underhållsstöd berörs inte av hanteringsförordningen. De regleras i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar. Däremot omfattas felaktigt utbetalat underhållsstöd av de regler som beskrivs i den här vägledningen. Se vidare vägledning 2001:2 *Återbetalning av underhållsstöd*.

Den centrala lagstiftningen är hanteringsförordningen. Kammarkollegiet har utfärdat föreskrifter till förordningen (KAMFS 2006:1). En central regel är också att inkasso-verksamheten ska bedrivas enligt god inkassosed (4 § inkassolagen). Datainspektionen är den myndighet som ska se till att man iakttar god sed i inkassoförfarandet. Datainspektionen utfärdar även allmänna råd om hur inkassolagen ska tillämpas.

Hantering av statliga fordringar kan innebära stora ingrepp i gäldenärens privatliv, bland annat genom att fordringshanteringen kan orsaka en betalningsanmärkning som noteras i kreditupplysningsregister. Anmärkningen kan till exempel medföra att gäldenären nekas telefonabonnemang, kreditkort eller hyresavtal. Det är därför viktigt att aktiviteter inom ramen för processen för fordringshantering i försäkringsförmåner följs och att fordringshandläggningen sker enligt förvaltningslagens (1986:223) regler. Se vidare vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

Hanteringsförordningen ska tillämpas på alla fordringar som Försäkringskassan hanterar och som inte omfattas av lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar (2 § hanteringsförordningen).

I hanteringsförordningen finns det inga undantag för fordringar på små belopp, utan principen är att alla statens fordringar ska drivas in. Det är dock inte affärsmässigt att driva in alla fordringar utan att ta hänsyn till kostnaden för indrivningen. Försäkringskassan måste i de enskilda fallen ta ställning till om det finns skäl till att en fordran inte ska drivas in till exempel vid mycket låga belopp.

Försäkringskassans fordringshantering driver in fordringar åt Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Arbetsförmedlingen. Fordringarna kan härröra från beslut om återkrav, andra felutbetalningar (*condictio indebiti*) eller skadestånd. Handläggningen inom fordringshanteringen påverkas inte av vilken myndighet som är borgenär för fordran, med två undantag: kvittning och avbetalningsplan. Se kapitel 6 och 9.

2 Allmänt om fordran och parter

I vägledning (2024:02) *Återbetalning* kan du läsa om när en fordran uppkommer, vilka som är parter, hur förfallodagen ska bestämmas och vad den innebär. Du kan också läsa om solidarisk betalningsskyldighet. När det gäller de fordringar som omfattas av denna vägledning är Försäkringskassan skyldig att följa god inkassosed från och med utskick av inkassokrav.

Inkassosed vid solidarisk betalningsskyldighet

När Försäkringskassan bedömer att det är nödvändigt för att få betalt, kan Försäkringskassan vidta inkassoåtgärder mot flera solidariter samtidigt. I så fall bör var och en av gäldenärerna informeras om att krav riktas även mot övriga solidariskt ansvariga. Om fordran helt eller delvis betalas av en solidar ska övriga solidariter som samtidigt har krävts på betalning informeras om betalningen (Datainspektionens allmänna råd *Tillämpning av inkassolagen*, s. 29–30).

3 Räntor

Du kan läsa om räntor i vägledning (2024:02) Återbetalning. Det finns ett par skillnader som gäller de fordringar som omfattas av denna vägledning:

- Conductio indebitikraven har andra regler än återkravsfordringar.
- Fordringar kan finnas hos Försäkringskassan länge och det kan bli aktuellt att efterge eller jämka ränta i andra situationer än som gäller för fordringar som har sin grund i direkt verkställbara beslut.

3.1 Eftergift av ränta

Om det finns särskilda skäl får den handläggande myndigheten helt eller delvis efterge kravet på ränta (108 kap. 21 § SFB). Om Försäkringskassan efterger ett krav när ränta har börjat löpa blir det kvar en restskuld som består av ränta. Försäkringskassan kan då efterge denna restskuld (prop. 2006/07:49, s. 40).

Räntekrav bör efterges av samma skäl som kan föranleda på att kravet på återbetalningen efterges enligt 108 kap. 11 § SFB (prop. 2006/07:49).

Räntekrav bör efterges av samma skäl som kan föranleda att kravet på återbetalning efterges enligt 23 d § 3 förordningen om aktivitetsstöd.

3.1.1 Metodstöd – efterge ränta framåt i tiden

Försäkringskassan kan efterge ränta även framåt i tiden, om det finns särskilda skäl för det. Ränta framåt i tiden ska bara efterges när det finns en plan för gäldenärens återbetalning. Det ska alltid finnas ett slutdatum för eftergiften av ränta. Eftergift av ränta för mer än sex månader framåt i tiden ska bara förekomma undantagsvis.

Särskilda skäl för eftergift kan vara att återkravet inte har orsakats av gäldenären och att gäldenären inte har ekonomiskt utrymme för att betala hela kravet senast på förfallodagen.

Exempel

Karl har fått ett återkrav som har beslutats med stöd av 108 kap. 2 § SFB. Felutbetalningen beror på Försäkringskassans misstag och även om Karl borde ha insett att utbetalningen var fel så har han inte aktivt medverkat till den. Karl hör av sig till Försäkringskassan. Han uppger att han är beredd att betala skulden, men att han inte kan betala allt till förfallodagen och anser att det är fel att han ska betala ränta. Handläggaren kommer överens med Karl om en avbetalningsplan som ska löpa i tre månader. Handläggaren efterger räntan i tre månader med stöd av 108 kap. 21 § SFB.

3.2 Jämkning av ränta med stöd av räntelagen

Det finns bestämmelser om jämkning av ränta både i räntelagen (se 8 § räntelagen) och i SFB. I första hand ska jämkningsregeln i 108 kap. 21 § SFB tillämpas (jfr 108 kap. 19 § SFB), eftersom den är mer generös. I praktiken blir alltså 8 § räntelagen bara aktuell när 108 kap. 21 § SFB inte är tillämplig.

8 § räntelagen är tillämplig på oväntade händelser som på ett avgörande sätt påverkar gäldenärens möjligheter att betala. Framför allt avses fall då gäldenärens sociala situation har påverkats och därmed också hans förmåga att göra rätt för sig. Sjukdom

kan exempelvis ibland få allvarliga konsekvenser för en persons betalningsförmåga. I sådana fall finns alltså en möjlighet till jämkning av dröjsmålsräntan.

Andra personliga händelser som på ett genomgripande sätt kan påverka gäldenärens betalningsförmåga är exempelvis en närståendes dödsfall om gäldenären har levt i en ekonomisk gemenskap med den avlidna. På samma sätt kan en separation leda till en radikal förändring av de ekonomiska förutsättningarna. Stora och helt opåräknade förändringar i gäldenärens egna inkomstförhållanden kan under en övergångstid också resultera i betalningssvårigheter. Här, liksom i övriga fall då jämkning kan komma i fråga, gäller dock kravet att gäldenären inte själv får vara huvudsakligen skyldig till att han eller hon saknar ekonomisk möjlighet att betala i tid.

Om skälet till att gäldenären har råkat i betalningssvårigheter är att han eller hon har skuldsatt sig för kraftigt och under alla omständigheter inte skulle ha kunnat betala en skuld i rätt tid, kan jämkning inte komma i fråga. Det går inte att jämka om dröjsmålet med betalningen har varit obetydligt eller räntebeloppet är lågt av andra orsaker. Jämkning ska bara förekomma i undantagsfall.

Jämkningsen kan avse den tillämpliga räntefoten så att den sätts lägre än den som ska gälla enligt lagen. Jämkningsen kan också verkställas på så sätt att tiden förkortas då räntan annars skulle utgått. Någon gång kan det kanske finnas anledning att jämka dröjsmålsräntan till noll.

(Prop. 1986/87:72, s. 18–19)

Exempel

Lena har legat på sjukhus i tre månader eftersom hon blivit svårt skadad i en bilolycka. De första tre veckorna låg hon i koma. Hon har sedan tidigare en skuld till Försäkringskassan. Skulden avser en s.k. *condictio indebiti*-utbetalning och 108 kap. 21 § SFB är inte tillämplig. Då Lena blev förhindrad att betala skulden på grund av sjukdomen, kräver inte Försäkringskassan ränta under perioden Lena har legat på sjukhus. Beslutet om jämkning av ränta fattas med stöd av 8 § räntelagen.

3.3 Utbetalning av misstag (*condictio indebiti*)

När någon av myndigheterna betalar ut en ersättning av misstag och utan att någon återkravsregel kan tillämpas (*condictio indebiti*) kräver Försäkringskassan tillbaka ersättningen grundat på civilrättsliga regler. Ränta tas i dessa fall ut enligt räntelagen.

Försäkringskassan tar ut samma räntesats vid avbetalningsplan och anstånd samt dröjsmålsränta när det är fråga om *condictio indebiti* som när ersättningar enligt SFB återkrävs. Skillnaden är bara att man hänvisar till olika bestämmelser (108 kap. 15, 16 och 19 och 21 §§ SFB respektive 6 § räntelagen och 6 § hanteringsförordningen).

Läs mer

Du kan läsa mer om utbetalning av misstag som inte omfattas av återkravsregler i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

3.4 Avbetalningsplan eller anstånd

När en gäldenär har kommit överens med Försäkringskassan om en avbetalningsplan eller beviljats anstånd med betalningen tar Försäkringskassan ut ränta enligt den

räntesats som Riksgäldskontoret fastställer varje budgetår, statens utlåningsränta, med tillägg av två procentenheter (6 § hanteringsförordningen).

3.5 Dröjsmål

Dröjsmålsränta ska tas ut på *condictio indebiti*-krav om personen inte betalar inom rätt tid och det inte finns särskilda skäl mot det (1 § räntelagen och 7 § hanteringsförordningen). Ränta räknas från förfallodagen (3 § räntelagen). Dröjsmålsränta är referensräntan med tillägg av åtta procentenheter (6 § räntelagen).

Om Försäkringskassan kommer överens med en gäldenär om en avbetalningsplan eller beviljar anstånd med betalningen är den betalningsskyldige inte i dröjsmål. När anståndstiden har löpt ut eller om gäldenären inte betalar i tid enligt den överenskomna planen är han eller hon dock i dröjsmål och måste betala dröjsmålsränta under den tid dröjsmålet varar.

4 Avgifter och kostnader

I det här kapitlet beskrivs vilka avgifter och kostnader som kan komma ifråga i fordringshanteringen och vilka författningar som reglerar detta.

Fordringshanteringen innebär att Försäkringskassan kan ta ut flera olika avgifter av en gäldenär. Kronofogdens handläggning medför också kostnader för Försäkringskassan som får tas ut av gäldenären. För att en gäldenär inte ska drabbas av oskäligen avgifter och kostnader är dessa reglerade genom detaljerade bestämmelser i olika författningar.

Påminnelseavgift, aviserings- och bokföringsavgift samt uppläggningsavgift är knutna till en viss person. Övriga avgifter är knutna till själva fordran, under förutsättning att åtgärden har vidtagits mot alla inblandade gäldenärer samtidigt. Om en åtgärd bara har vidtagits mot vissa av de inblandade gäldenärerna knyts avgiften enbart till dessa gäldenärer.

Läs mer

Du kan läsa mer om avgifter i samband med avbetalningsplan i vägledning (2024:02) Återbetalning.

4.1 Påminnelseavgift

För att påminnelseavgift ska kunna tas ut måste avtal om detta ha träffats senast i samband med skuldens uppkomst (2 § lagen [1981:739] om ersättning för inkasso-kostnader m.m.). Påminnelseavgift blir därför normalt bara aktuell om Försäkringskassan har kommit överens med gäldenären om en avbetalningsplan och påminnelseavgift ingår i avtalet. Påminnelseavgiften är knuten till varje gäldenär och varje avtal om avbetalningsplan. Om Försäkringskassan påminner två solidariskt ansvariga gäldenärer genom påminnelser till var och en av dem i enlighet med två avtal om avbetalningsplan tas en påminnelseavgift ut per solidar.

4.2 Inkassoavgift

Gäldenären ska betala ersättning för ett inkassokrav under förutsättning att kravet är utformat enligt 5 § inkassolagen (3 § första stycket 1 lagen om ersättning för inkasso-kostnader m.m. [1981:739]). En gäldenär är inte skyldig att ersätta kostnader, till exempel för inkassokrav, som inte har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt (4 § lagen om ersättning för inkassokostnader m.m. [1981:739]).

Om ett inkassokrav skickas till två solidariskt ansvariga gäldenärer kan en inkassoavgift per person tas ut, förutsatt att det var påkallat att skicka inkassokrav till var och en.

Försäkringskassan ska bara ta ut en enda inkassoavgift om solidarerna bor på gemensam adress och om skulden är solidarisk. Om solidarerna däremot bor på skilda adresser ska var och en av dem betala inkassoavgift.

4.3 Avgifter vid ansökan om betalningsföreläggande

När Försäkringskassan ansöker om betalningsföreläggande hos Kronofogden tar Kronofogden ut en ansökningsavgift (förordningen [1992:1094] om avgifter vid kronofogdemyndigheterna). Den som ansöker om betalningsföreläggande kan dessutom ta ut en avgift för eget arbete (48 § lag om betalningsföreläggande och handräckning).

Gäldenären ska betala båda avgifterna under förutsättning att Kronofogden utfärdar ett utslag – eller domstolen en dom – som omfattar avgifterna och Försäkringskassan kan

driva in pengarna. Om Försäkringskassan får ansökan avvisad, förlorar målet i domstolen eller av någon annan anledning inte lyckas driva in pengarna får Försäkringskassan stå för avgifterna. När Försäkringskassan återkallar ansökan om betalningsföreläggande blir Försäkringskassan skyldig att betala ansökningsavgiften. Därför går Försäkringskassan bara med på återkallelse om gäldenären betalar skulden för ansökningsavgift och eget arbete.

I en fordran mot två solidariskt ansvariga gäldenärer omfattar samma avgift båda gäldenärerna, det vill säga Försäkringskassan kan bara ta ut en avgift per ansökan. Om endast den ena solidaren invänder mot ansökan blir dock den kvarvarande solidaren ensam ansvarig för den avgift som togs ut i samband med ansökan om betalningsföreläggande.

4.4 Avgifter vid verkställighet

När Kronofogden verkställer sitt utslag eller en domstols dom, tar Kronofogden ut en årlig grundavgift per utslag eller dom (17 kap. 1 § UB). Grundavgiften läggs på fordringen samtidigt som den registreras hos Kronofogden. Om den årliga grundavgiften inte kan tas ut av gäldenären och sökanden inte betalar den får Kronofogden avskriva målet (17 kap. 2 § UB).

När Försäkringskassan ansöker om verkställighet på nytt, kan Försäkringskassan inte begära betalning för den gamla verkställighetsavgiften utan bara för avgiften för den nya ansökan.

4.5 Avskrivning av avgifter och kostnader

Precis som fordringar som avser kapital, kan fordringar som avser kostnader (till exempel inkassoavgift, avgift för betalningsföreläggande och verkställighet) avskrivas om åtgärderna för indrivning inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna (15 § hanteringsförrordningen). Se vidare avsnitt 7.4 och 7.4.1.

5 Avräkning

Du kan läsa om avräkningsordningen och om utlandsavdrag i vägledning (2024:02) *Återbetalning*. För de fordringar som omfattas av denna vägledning begär Försäkringskassan att Kronofogden ska räkna av betalningen enligt den ordning som beskrivs i avsnitt 20.1 i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

6 Avbetalningsplan och anstånd

Du kan läsa om avbetalningsplaner i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

7 Indrivning

I detta kapitel beskrivs olika indrivningsåtgärder och när de är aktuella.

7.1 En fordrans händelseförlopp

I statens verksamhet ska hög effektivitet eftersträvas och god hushållning iakttas (1 kap. 3 § Budgetlag [2011:203]). Därför ska Fordringshanteringen präglas av affärsmässighet.

Om en fordran inte har betalats i tid ska gäldenären få en påminnelse så snart som möjligt (10 § hanteringsförordningen). Blir fordran inte betald ska Försäkringskassan göra det myndigheten kan för att få betalt (11 § hanteringsförordningen). Efter en påminnelse gör Försäkringskassan en bedömning av gäldenärens betalningsförmåga. När gäldenären har betalningsförmåga utreder Försäkringskassan möjligheterna att besluta om kvittning och bedömer eller förhandlar om en eventuell avbetalningsplan eller bedömer om en indrivning är möjlig. Fordran kan avskrivas om åtgärderna för indrivning inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna (15 § hanteringsförordningen).

När Försäkringskassan bedömer att gäldenären saknar betalningsförmåga ska Försäkringskassan i de flesta fall besluta att avbryta indrivningen. Angående valet mellan att avbryta indrivningen och ansöka om betalningsföreläggande, se avsnitt 10.4. Om kravet prövas av domstol och domstolen har beslutat om inhibition ska indrivningen alltid avbrytas. När Försäkringskassan har ansökt om betalningsföreläggande och gäldenären bestrider hos Kronofogden ska Försäkringskassan, om det är affärsmässigt motiverat, begära överlämnande till tingsrätten för att få tvisten avgjord av domstol. Domen verkställs sedan av Kronofogden på Försäkringskassans begäran.

7.2 Påminnelse

Om en fordran inte betalas senast på förfallodagen ska Försäkringskassan skicka en påminnelse så snart som möjligt till gäldenären (10 § hanteringsförordningen). Påminnelsen ska innehålla uppgifter om kapitalbelopp, avtalad påminnelseavgift och vilken dag som gäldenären senast måste betala (KAMFS 2006:1).

Observera att det bara är aktuellt med påminnelseavgift om Försäkringskassan har kommit överens med gäldenären om en avbetalningsplan och påminnelseavgift ingår i avtalet. Se vidare kapitel 6.

7.3 Utredning om gäldenärens betalningsförmåga

När Försäkringskassan handlägger en fordran måste Försäkringskassan bedöma gäldenärens betalningsförmåga. Detta gäller också för dödsbo. Oavsett om Försäkringskassan kommer överens om en avbetalningsplan, ansöker om betalningsföreläggande eller verkställighet hos Kronofogden ska det inte vara någon skillnad i bedömningen av gäldenärens betalningsförmåga. Försäkringskassan ska därför använda samma beräkningssätt som gäller när Kronofogden bestämmer förbehållsbeloppet vid utmätning. Instruktion, räknescurra och blankett finns på Kronofogdens webbplats www.kronofogden.se.

Försäkringskassan kan få mer information om gäldenärens betalningsförmåga genom funktionen fråga Kronofogden, ringa Kronofogden eller genom att beställa ett registerutdrag från Kronofogden.

Efter utredning om betalningsförmåga har handläggaren tre indrivningsmöjligheter att välja mellan att

- avbryta indrivningen
- göra avdrag på ersättning (kvittning)
- ansöka hos Kronofogden om indrivning.

Se vidare kapitlen 8–10.

7.4 Avskrivning av fordringsärenden

Ett fordringsärende kan avskrivas oavsett fordringens storlek om det inte är troligt att fordringen kommer att betalas. I så fall är det inte affärsmässigt motiverat att fortsätta bevaka ärendet. Handläggaren ska göra en helhetsbedömning av omständigheterna i varje enskilt fall. Här listas några kriterier som bör ingå i bedömningen.

- Hur lång tid har gått utan att det har kommit in någon betalning på kravet? En tumregel är att en fordran kan skrivas av efter ungefär fem år utan inbetalning. Men beroende på övriga omständigheter kan det vara affärsmässigt motiverat att fortsätta bevaka fordran även efter längre tid, respektive att avskriva ärendet efter kortare tid.
- Varför har betalningen uteblivit? Har gäldenären haft betalningsförmåga, men andra skulder har hindrat utmätning? Då kan skulden komma att betalas vilket är ett argument mot avskrivning. Har gäldenären flyttat utomlands? Det försvårar indrivningen och talar för avskrivning.
- Har något hänt i gäldenärens situation som talar för bättre ekonomi framöver? (T.ex. om gäldenären har studerat en tid men nu söker arbete.)
- Hur stor är fordringen (mindre belopp avskrivs lättare)? Om gäldenären har bestritt en ansökan om betalningsföreläggande och beloppet är för litet för att det ska vara affärsmässigt motiverat att processa i tingsrätten om kravet, så talar det för avskrivning. Avskrivning bör dock inte ske om kravet är yngre än två år.
- Hur gammal är fordringen? Ju närmare preskriptionsdagen bedömningen görs, desto mindre sannolikt är det att förutsättningarna för indrivning förbättras innan preskription.
- Oavsett gäldenärens ekonomiska situation bör en fordran aldrig skrivas av om skulden grundar sig på att gäldenären medvetet har lämnat felaktiga uppgifter till Försäkringskassan.

7.4.1 När är ett belopp för litet för ytterligare indrivningsåtgärder?

Om ingen betalning har kommit in efter påminnelse, ska handläggaren ta ställning till om ytterligare indrivningsåtgärder är motiverade med hänsyn till skuldens belopp och gäldenärens betalningsförmåga. Detta ställningstagande ska göras inför varje indrivningsåtgärd som medför en kostnad eller en större arbetsinsats (till exempel ansökan om betalningsföreläggande, begäran om överlämnande till tingsrätt eller ansökan om stämning).

Om handläggaren bedömer att gäldenären har ekonomiskt utrymme för att betala skulden så är det vanligen affärsmässigt motiverat att ansöka om betalningsföreläggande, även om skulden är liten. Det beror på att Försäkringskassan i flertalet fall får ersättning för sitt arbete och ansökningsavgiften.

Försäkringskassan bör inte begära överlämnande till tingsrätt eller ansöka om stämning om skuldbeloppet är för lågt för att det ska vara affärsmässigt motiverat att processa i tingsrätten.

7.5 Skyldighet att samråda

Myndigheter under regeringen är i vissa fall skyldiga att samråda med Kammarkollegiet om statliga fordringar.

Enligt ett beslut av Kammarkollegiet är Försäkringskassan undantagen från skyldigheten att samråda med Kammarkollegiet. Samråd enligt hanteringsförordningen ska därför i stället göras internt inom Försäkringskassan.

Samråd ska ske före beslut om att

- avbryta indrivningsförsök
- anta ett ackordsförslag
- efterge en fordran eller
- ansöka om att en betalningsskyldig ska försättas i konkurs.

(19 § hanteringsförordningen och KAMFS 2006:1)

Skyldigheten att samråda gäller om fordringens eller fordringarnas kapitalbelopp överstiger ett prisbasbelopp. I ackordsärenden ska samråd alltid ske om en annan statlig myndighet är fordringsägare även om fordran är lägre än ett prisbasbelopp. (KAMFS 2006:1)

Dessutom ska samråd ske om ett ärende ska avskrivas enligt avsnitt 7.4 eller därför att fordringen är preskriberad, om fordringens kapitalbelopp överstiger ett basbelopp.

Innan en handläggare beslutar i en fråga som kräver samråd ska handläggaren samråda med en specialist.

7.5.1 Metodstöd – skyldighet att samråda

Ett underlag inför beslut om åtgärd ska innehålla följande upplysningar:

- gäldenärens namn och personnummer
- skuldens storlek och vad den består av
- senaste kravåtgärd och datum för denna
- uppgifter om gäldenärens inkomster och skulder som inte är äldre än 12 månader
- förslag till beslut.

Underlaget kan vara i form av PM eller journalanteckning. Specialistens synpunkter ska dokumenteras i journalen.

8 Avbruten indrivning

I detta kapitel beskrivs i vilka situationer Försäkringskassan avbryter indrivning.

8.1 Allmänt om avbruten indrivning

Försäkringskassan får besluta att indrivningen ska avbrytas tills vidare. Detta gäller om Försäkringskassan får veta att det för tillfället inte är meningsfullt att fortsätta indrivningen med inkassokrav och ansökan om betalningsföreläggande eller stämning (15 § hanteringsförordningen).

Indrivningen ska avbrytas om ytterligare indrivningsåtgärder framstår som utsiktslösa eller inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna. Enligt KAMFS 2006:1 får indrivningen avbrytas om gäldenären inte betalar sin skuld trots inkassokrav. Gäldenären bör då underrättas om att skulden till Försäkringskassan kommer att bevakas till dess den är betalad. Om Försäkringskassan avbryter indrivningen i mer än ett år och avser att återuppta indrivningen genom att ansöka om betalningsföreläggande ska Försäkringskassan först underrätta gäldenären om detta.

Försäkringskassan kan avbryta indrivningen i alla skeden. Om Kronofogden handlägger ärendet återredovisas ärendet utan åtgärd när Försäkringskassan avbryter indrivning. Se vidare avsnitt 10.4.1.

Ett beslut om avbruten indrivning är ett förvaltningsrättsligt beslut och ska följa reglerna i förvaltningslagen. Ett beslut om avbruten indrivning kan inte överklagas (20 § hanteringsförordningen). Beslutet kan inte heller överklagas med stöd av förvaltningslagen eftersom gäldenären alltid har möjlighet att betala sin skuld om han eller hon inte vill att indrivningen avbryts.

Läs mer

Du kan läsa mer om de formella regler som finns för att fatta beslut i vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

8.2 När gäldenären inte har betalningsförmåga

Om det är utrett att gäldenären inte kan betala sin skuld ska Försäkringskassan i regel avbryta indrivningen och återuppta den vid ett senare tillfälle. Se avsnitt 10.4.

Exempel

Wilma ska betala tillbaka 8 000 kronor. Försäkringskassan har efter påminnelse utrett betalningsförmåga och kollat i funktionen Fråga Kronofogden. Enligt uppgifter hos Kronofogden har Wilma 200 000 kronor i andra skulder som har företrädare framför skulden till Försäkringskassan. Försäkringskassan avbryter indrivningen och skickar inget inkassokrav.

Indrivningen ska tas upp på nytt om det visar sig att Försäkringskassan kan få betalning utan större kostnader än vad som är skäligt (15 § hanteringsförordningen). Det är lämpligt att Försäkringskassan varje år utreder ärenden där indrivningen är avbruten för att ta vara på eventuella möjligheter till betalning. Utredningsintervallet kan förlängas i vissa ärenden, om det verkar osannolikt att indrivningsmöjligheterna kommer att förbättras inom ett år. Utredningsintervallet kan förlängas upp till tre år.

Exempel

Svea har en skuld till Försäkringskassan på 109 500 kronor enligt ett beslut den 9 september 2014 som hon inte har betalat. Betalningsutredning görs och handläggaren kommer fram till att Svea inte har någon betalningsförmåga. I samband med utredningen i januari 2015 ser handläggaren att Svea bor i Thailand sedan tre år tillbaka och saknar där känd adress. Handläggare bedömer att detta ärende inte behöver utredas varje år på grund av att Svea bor i Thailand utan känd adress och inga nya uppgifter kommer att finnas förrän Svea flyttar tillbaka till Sverige eller hör av sig.

8.3 När återkravsbeslutet prövas i domstol

Även när ett återkravsbeslut prövas i förvaltningsdomstol, ska fordringen drivas om återkravsbeslutet inte är inhiberat (112 kap. 5 § SFB). Däremot ska Försäkringskassan inte driva fordringen så långt som att ansöka om ett betalningsföreläggande eller stämning i en allmän domstol. I ett sådant fall skulle Försäkringskassan få två mål – både i en förvaltningsdomstol och i en allmän domstol samtidigt – utifrån samma återkravsbeslut, vilket inte är resurseffektivt. Undantag kan göras om det finns förutsättningar för att ansöka om att gäldenärens tillgångar beläggs med kvarstad (dvs. om gäldenären har tillgångar men det finns påvisbara omständigheter som talar för att gäldenären tänker undandra sig att betala skulden efter domstolsprövningen).

Exempel

Simon har fått ett beslut om slutligt bostadsbidrag som innebär att han ska betala tillbaka drygt 8 000 kronor. Han anser att beslutet är djupt orättvist och överklagar. Eftersom han inte har begärt att verkställigheten ska stoppas i väntan på domen (inhibition) så påminner Försäkringskassan honom om betalningen. Förvaltningsrätten fastställer Försäkringskassans beslut. Simon överklagar förvaltningsrättens dom. Eftersom fordran är tvistig ansöker Försäkringskassan inte om betalningsföreläggande. Någon möjlighet att kvitta finns inte. Försäkringskassan beslutar att avbryta indrivningen.

Försäkringskassans beslut – även återkravsbeslut – gäller omedelbart (112 kap. 5 § SFB) om inget annat har förordnats i beslutet. Försäkringskassan kan börja kvitta i utgående ersättning så snart återkravsbeslutet börjar gälla. Om domstolen inhiberar återkravsbeslutet ska kvittningen stoppas under den tid som inhibitionsbeslutet gäller.

Exempel

Nils har fått ett slutligt beslut om bostadsbidrag som innebär att han ska betala tillbaka 3 200 kronor till Försäkringskassan. Han betalar inte kravet på förfallodagen och Försäkringskassan skickar en påminnelse. Då invänder Nils att kravet är baserat på fel uppgifter och att han dessutom inte har ekonomisk möjlighet att betala skulden. Försäkringskassan har under tiden börjat utreda möjligheterna till kvittning och anser att Nils har ett visst ekonomiskt överskott som gör att han borde kunna betala kravet. Eftersom Nils har invänt mot grunden för kravet tar Försäkringskassan upp invändningen som en begäran om omprövning. I beslutet finns inget förordnande om att det ska börja gälla först vid en senare tidpunkt. Därför kan kvittningen påbörjas även om beslutet ska omprövas.

9 Kvittning (beslut om avdrag på ersättning)

Du kan läsa om kvittning i vägledning (2024:02) *Återbetalning*. Hanteringen av de fordringar som omfattas av denna vägledning skiljer sig på två sätt:

- För de fordringar som omfattas av denna vägledning behöver Försäkringskassan ett utslag från Kronofogden eller en dom från allmän domstol för att kunna söka verkställighet. Det är möjligt att fortsätta kvitta efter att ansökan om betalningsföreläggande eller om stämning har gjorts.
- Den fordran som ingår i kvittningen kan vara så gammal att övergångsbestämmelserna till SFB ska tillämpas.

9.1 Kvittning efter ansökan om betalningsföreläggande

När Försäkringskassan har beslutat om att inleda kvittning avbryts normalt övrig indrivning. Det belopp som ska kvittas vid varje tillfälle sätts så pass högt att gäldenären oftast inte har något betalningsutrymme kvar. Om Försäkringskassan har beräknat att personens betalningsförmåga är betydligt högre än vad som går att kvitta kan det däremot vara befogat att ansöka om ett betalningsföreläggande samtidigt som Försäkringskassan beslutar om kvittning.

Exempel

Försäkringskassans utredning visar att den enda ersättning som Nils har från Försäkringskassan är ett bostadsbidrag på 300 kronor per månad. Beräkningen av betalningsförmågan visar dock att han har en betalningsförmåga på 1 200 kronor per månad. Försäkringskassan beslutar därför dels att kvitta de 300 kronorna, dels att ansöka om betalningsföreläggande.

9.1.1 Kvittningsschema enligt äldre kvittningsbestämmelser och enligt SFB

Om perioden Försäkringskassan ska kvitta mot avser tid efter SFB:s ikraftträdande och återkravet avser tid före får kvittning bara ske om förmånerna hade kunnat kvittas mot varandra enligt den äldre lagstiftningen. Kvittningsscheman avseende äldre bestämmelser finns i bilaga 1 och 3. Om en person t.ex. är återbetalningsskyldig för bostadsbidrag eller underhållsstöd och skulden härrör från tiden före SFB:s ikraftträdande kan Försäkringskassan besluta att kvitta skulden i en annan ersättning från Försäkringskassan (28 § lag [1993:737] om bostadsbidrag och 20 § lag [1996:1030] om underhållsstöd).

I bilaga 2 och 3 till den här vägledningen finns kvittningsscheman enligt 108 kap. 22 § SFB. Av schemat framgår i vilka situationer Försäkringskassan kan besluta om kvittning. Även om kvittning är tillåten måste Försäkringskassan alltid utreda om det är möjligt att kvitta med hänsyn till gäldenärens sociala eller ekonomiska situation. Detta gäller även kvittningsschemat enligt äldre bestämmelser.

Exempel

Försäkringskassan beslutade att återkräva Erika på 2 100 kronor i felaktigt utbetalt barnbidrag för period november och december 2010. Försäkringskassans utredning visar att Erika får bostadsbidrag fr.o.m. februari 2011. Eftersom skulden i barnbidraget avser tid före balken och inte kan kvittas mot bostadsbidrag enligt gamla kvittningsbestämmelser så bedömer Försäkringskassan att ingen kvittning kan ske trots att bostadsbidraget avser period efter 1 januari 2011.

Exempel

Försäkringskassan beslutade att retroaktivt betala ut 25 000 kronor i arbetsskadelivränta till Jessika för september 2010 – mars 2011. Jessika har en skuld i handikappersättning på 4 922 kronor för perioden februari och mars 2011. Eftersom skulden i handikappersättning kan kvittas mot arbetsskadelivränta enligt gamla kvittningsbestämmelser då beslutar Försäkringskassan, efter utredning av betalningsförmågan, att kvitta de 4 922 kronor i den retroaktiva utbetalningen av arbetsskadelivränta.

10 Indrivning hos Kronofogden

I detta kapitel beskrivs hur Försäkringskassan får betalning genom utmätning hos Kronofogden.

10.1 Inkassokrav

Om en fordran inte betalas efter påminnelse ska Försäkringskassan driva in pengarna omgående (11 § hanteringsförfordningen och KAMFS 2006:1). Försäkringskassan skickar då ett inkassokrav som är utformat enligt 5 § inkassolagen. Där står det att ett inkassokrav ska vara skriftligt och innehålla:

- borgenärens namn
- grunden för fordran
- kapitalbelopp
- den ränta som yrkas
- kostnadsersättning och
- tidsfrist för betalning eller invändning.

Varje delpost ska redovisas så att mottagaren kan kontrollera beräkningen. Gälldenären måste betala ersättning för inkassokravet under förutsättning att det är utformat enligt 5 § inkassolagen.

Försäkringskassan får inte vidta någon rättslig åtgärd (dvs. ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogden eller ansöka om stämning hos en tingsrätt) förrän gälldenären har fått ett inkassokrav som är utformat enligt 5 § inkassolagen och den angivna tiden har löpt ut. Det är bara om det finns särskilda skäl som inkassokravet inte behöver skickas, till exempel att fordran snart preskriberas. (6 och 7 §§ inkassolagen)

10.2 God inkassosed

Inkassoverksamheten (dvs. åtgärderna från att inkassokrav skickas till att kravet slutregleras) ska bedrivas enligt god inkassosed. En gälldenär får inte utsättas för någon onödig skada eller olägenhet, otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. (4 § inkassolagen) Konkreta regler om vad som är god inkassosed finns i inkassolagen och i Datainspektionens allmänna råd om inkassolagen.

10.3 Betalningsföreläggande

Om gälldenären inte har betalat en skuld efter påminnelse och inkassokrav kan Försäkringskassan ansöka om ett betalningsföreläggande hos Kronofogden enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. I det här kapitlet beskrivs när man ska ansöka om ett betalningsföreläggande och hur det går till hos Kronofogden.

Det strider inte mot god inkassosed att ansöka om betalningsföreläggande för skulder på små belopp. Men – det bör vara motiverat med hänsyn till fordringens belopp, gälldenärens betalningsförmåga och omständigheterna i övrigt (se KAMFS 2006:1). Se vidare avsnitt 7.4.1.

Exempel

Stephen är amerikansk medborgare och är skyldig Pensionsmyndigheten 212 kronor i obetalda avgifter. Av journalen framgår att han sedan två år har utvandrat till USA och saknar känd adress. Försäkringskassan bedömer att det inte är meningsfullt att försöka driva in sin fordran. I det här fallet är det också motiverat med en avskrivning av resterande skuld.

10.4 När bör Försäkringskassan ansöka om betalningsföreläggande?

Försäkringskassan ska ansöka om betalningsföreläggande när det är motiverat med hänsyn till fordringens belopp och vad som är känt om den betalningsskyldiges betalningsförmåga. Det innebär att Försäkringskassan bör göra en betalningsutredning före ansökan om betalningsföreläggande.

Om betalningsutredningen tydligt visar att gäldenären saknar betalningsförmåga är det bara i undantagsfall motiverat att ansöka om betalningsföreläggande.

Om det är oklart om gäldenären har betalningsförmåga ska Försäkringskassan alltid ansöka om betalningsföreläggande om annan åtgärd för fordran saknas, förutom i följande undantagsfall.

- Kronofogden har under det senaste året kommit fram till att det saknas utmätningbara tillgångar.
- Gäldenären är utvandrad.
- Gäldenären har bestridit betalningsskyldighet och åberopat sakliga grunder för sitt bestridande, se avsnitt 10.5.

10.4.1 Betalningsutredning

En utredning av betalningsförmågan kan vara summarisk, det vill säga enbart bestå av information som redan finns tillgänglig i Försäkringskassans system. Vi ska dock inte dra slutsatser om en bristfällig betalningsförmåga om det inte finns uppgifter som visar att det verkligen förhåller sig så.

Om gäldenären hävdar att hen saknar betalningsförmåga (tillgångar likväl som löpande inkomster) måste hen ges möjlighet att inkomma med underlag som visar det. Exempel på sådana underlag kan vara kontoutdrag från bank för tre månader tillbaka i tiden. Vi måste göra en bedömning i varje enskilt fall av om inkomna underlag gör det sannolikt att gäldenären saknar betalningsförmåga.

10.5 Summarisk process

Betalningsföreläggande hos Kronofogden följer en särskild, så kallad summarisk process. Gäldenären, som kallas svaranden hos Kronofogden, delges ett föreläggande av Kronofogden att betala en skuld. Samtidigt får hon eller han möjlighet att bestrida, det vill säga invända mot ansökan. Om en svarande invänder mot en ansökan har sökanden möjlighet att begära att målet överlämnas till en tingsrätt. Om svaranden inte invänder mot ansökan utfärdar Kronofogden ett utslag. Kronofogdens utslag är en exekutionstitel. Det innebär att det är ett avgörande som kan läggas till grund för verkställighet.

Läs mer

Mer information om den summariska processen finns på Kronofogdens webbplats www.kronofogden.se.

Om svaranden har gjort en saklig invändning mot skulden strider det mot god inkassosed att hota med betalningsföreläggande eller att ansöka om det. En sakligt grundad invändning innebär oftast att svaranden åberopar en omständighet som skulle kunna medföra att han befrias från återbetalningsskyldigheten. Att Försäkringskassan anser att invändningen är obefogad har ingen betydelse. En invändning utan motivering är däremot inte en sakligt grundad invändning. Invändningen att gäldenären inte har pengar att betala med anses inte vara en sakligt grundad invändning. Det strider då inte mot god inkassosed att ansöka om ett betalningsföreläggande. (Datainspektionens allmänna råd om tillämpning av inkassolagen, s. 36–37)

10.6 Handläggning hos Kronofogden

Om en ansökan om betalningsföreläggande inte är fullständig skickar Kronofogden en begäran om komplettering till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan inte kommer in med kompletteringen i rätt tid ska Kronofogden avvisa ansökan. Återkallas ansökan ska Kronofogden avskriva målet (20–22 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning).

Om Kronofogden tar upp ansökan om betalningsföreläggande skickar Kronofogden ett föreläggande till svaranden. Svaranden kan då yttra sig till Kronofogden inom en viss tid från det att han eller hon har blivit delgiven. Tiden ska bestämmas till maximalt två veckor (25 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Det vanliga är att svaranden måste yttra sig inom tio dagar.

Om svaranden invänder mot Försäkringskassans ansökan måste han eller hon göra det skriftligen (31 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Invändningen behöver inte motiveras. När det finns flera solidariter och endast den ena solidaren bestrider gäller invändningen bara för den solidaren.

Om en svarande invänder mot ansökan i rätt tid blir Försäkringskassan genast underrättad om detta. Försäkringskassan kan då begära att målet överlämnas till tingsrätten. En begäran om överlämnande ska ha kommit till Kronofogden inom fyra veckor från den dag underrättelsen skickades till Försäkringskassan. Svaranden kan också invända mot en viss del av ansökan. Försäkringskassan kan då begära att den delen ska lämnas till tingsrätten. Om målet inte överlämnas till tingsrätten ska Kronofogden avskriva målet hos sig eftersom Kronofogden inte är behörig att handlägga tvistiga ärenden. Försäkringskassan får då inget utslag eller dom och kan därför inte begära att Kronofogden ska driva in skulden. (31, 33, 34 och 37 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning)

Om svaranden inte invänder mot ansökan i rätt tid ska Kronofogden meddela ett utslag i enlighet med ansökan. Om svaranden bara invänder mot en del av ansökan ska Kronofogden utfärda utslag på den del som svaranden inte har invänt mot. En underrättelse om utslaget ska sändas till båda parterna. Kronofogdens utslag är en *exekutionstitel* som kan verkställas. (42 och 44 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning)

10.7 Ansökan om betalningsföreläggande

Ansökan om betalningsföreläggande ska vara skriftlig (9 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Den skickas med vanlig post eller i elektronisk form till Kronofogden.

I ansökan om betalningsföreläggande ska Försäkringskassan skriva sitt yrkande och grunden för det (10 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Yrkandet kan till exempel vara att Kronofogden ska fastställa att svaranden är skyldig att betala ett visst belopp till Försäkringskassan. Försäkringskassan ska ange att grunden är att för mycket ersättning har betalats ut.

Ansökan ska också innehålla följande uppgifter

- svarandens personnummer, namn och adress
- Försäkringskassans organisationsnummer, namn, adress, telefonnummer och bankgironummer
- fordringens kapitalbelopp
- den eventuella ränta som begärs. Räntans storlek bör uppges till och med ansökningsdagen och vilken räntesats som yrkas. Det ska även framgå från vilken dag räntan har beräknats (se även kapitel 3).
- förfallodag
- kostnader som yrkas i målet.

(11, 17 och 18 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning)

Om Försäkringskassan har fler kontaktuppgifter är det bra om dessa meddelas i ansökan, det kan till exempel handla om telefonnummer eller andra tänkbara adresser som kan vara till nytta för att kunna delge svaranden snabbt och träffsäkert.

Ansökan ska undertecknas av Försäkringskassan eller dess ombud och skickas till Kronofogden i original och kopia. Övriga handlingar ska bifogas i två exemplar (19 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning).

Om Försäkringskassan bedömer att ett utslag inte ska verkställas måste detta anges i ansökan (16 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Annars verkställs utslaget direkt. Kronofogden gör då en fullständig tillgångsundersökning.

10.8 Återkallelse av ansökan om betalningsföreläggande

Försäkringskassan kan återkalla en ansökan innan Kronofogden har meddelat ett utslag, oavsett om svaranden har invänt mot ansökan eller inte. Svaranden vill kanske betala skulden direkt eller komma överens om en avbetalningsplan. Försäkringskassan bör alltid se till att få kostnaderna för att ansöka om betalningsföreläggande betalda före en återkallelse. (I en sådan situation bör Försäkringskassan avvika från principerna om avräkning i avsnitt 5.1.) Annars riskerar Försäkringskassan att gå miste om obetalda ansökningsavgifter om gäldenären inte skulle följa den överenskomna avbetalningsplanen. Det bör också finnas en avbetalningsplan för hela skulden.

Om parterna kommer överens om en avbetalningsplan ska ansökan om betalningsföreläggande återkallas. Det strider mot god inkassosed att inte återkalla en ansökan efter att ha kommit överens om en avbetalningsplan (Datainspektionens allmänna råd om tillämpning av inkassolagen, s. 34). Kronofogden godtar att man återkallar ansökningar per fax, brev eller e-post.

Exempel

Anita har en skuld som avser för mycket utbetalt underhållsstöd. När hon inte betalar skulden trots inkassokrav ansöker Försäkringskassan om ett betalningsföreläggande. Anita ringer till sin handläggare och vill komma överens om en avbetalningsplan eftersom hon absolut inte vill få en betalningsanmärkning. Hon studerar och kan bara betala 200 kronor per månad. Försäkringskassan begär då att hon ska betala kostnaderna för inkassokravet, betalningsföreläggandet och upprättandet av avbetalningsplanen direkt. Därefter ska hon betala 200 kronor per månad. När den första inbetalningen är bokförd återkallar Försäkringskassan ansökan innan Kronofogden meddelat utslag.

Om Försäkringskassan felaktigt har ansökt om ett betalningsföreläggande måste ansökan återkallas. Det kan till exempel handla om att svaranden inte har fått beslutet om återkrav. Försäkringskassan måste i en sådan situation återkalla ansökan om betalningsföreläggande och får stå för de kostnader som har uppkommit.

Har ett återkravsbeslut överklagats till förvaltningsrätten ska Försäkringskassan i normalfallet inte ansöka om betalningsföreläggande. I stället ska Försäkringskassan avvakta domen. Om en ansökan skickats ändå måste Försäkringskassan återkalla sin ansökan och själv stå för de kostnader som har uppkommit. (Det finns undantag, se avsnitt 8.3.)

10.9 Återvinning

Om svaranden är missnöjd med ett utslag kan han eller hon ansöka om återvinning. Återvinning kan sägas vara en begränsad möjlighet att överklaga. Ansökan om återvinning ska vara skriftlig och måste ha kommit in till Kronofogden inom en månad från dagen för utslaget. Om återvinningen är sökt i rätt tid ska Kronofogden överlämna målet till tingsrätt som fortsätter handläggningen av målet (52–54 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning).

Kronofogdens utslag vinner laga kraft när tiden för att ansöka om återvinning har löpt ut och svaranden inte har utnyttjat detta.

10.10 Dom i förvaltningsdomstol

Tidigare gällde att en dom från förvaltningsdomstol var en exekutionstitel som kunde verkställas direkt (NJA 1991 s. 363). Högsta domstolen har ändrat sin praxis och numera kan en dom från förvaltningsdomstol inte ligga till grund för verkställighet hos Kronofogden (NJA 2013 s. 413). Betalar inte gäldenären frivilligt efter att återkravsbeslutet fastställts av förvaltningsdomstol måste Försäkringskassan därefter ansöka om betalningsföreläggande eller stämning.

10.11 Notering och rättelse i kreditupplysningsregister

Vissa indrivningsåtgärder medför en notering i kreditupplysningsregistren. För privatpersoner noteras till exempel utslag i mål om betalningsföreläggande och tredsdomar. Uppgifter om privatpersoner bevaras i tre år.

För juridiska personer noteras även förekomsten av en ansökan om betalningsföreläggande. Den uppgiften brukar gallras senast två år efter utgången av det år då ansökan gjordes, händelseåret (Datainspektionen informerar nr 15, *Värt att veta om kreditupplysningar*, s. 7).

Om Försäkringskassan på något sätt har medverkat till att en felaktig notering har införts i kreditupplysningsregistren, ska Försäkringskassan begära rättelse hos Kronofogdens

rättelseavdelning. Det ska göras senast tre dagar efter att den oriktiga åtgärden uppmärksammades. Kopia på begäran om rättelse bör även skickas till gäldenären. (Datainspektionens allmänna råd om tillämpning av inkassolagen, s. 50–51.)

10.12 Att sätta ned en fordran hos Kronofogden

Om fordran minskar innan utslaget har meddelats eller medan ett ärende ligger hos Kronofogden för verkställighet, ska Försäkringskassan meddela Kronofogden att fordran sätts ned. Minskningen kan till exempel bero på att svaranden har betalat en del av skulden eller på att Försäkringskassan har beslutat om kvittning. Försäkringskassan ska också meddela Kronofogden hur inbetalningen har räknats av.

Fordran kan även ha förändrats genom att någon av myndigheterna har meddelat ett nytt återkravsbeslut på grund av omtaxering. Om skulden är lägre i det ändrade beslutet ska Försäkringskassan meddela Kronofogden. Har skulden däremot ökat ska det vara en ny förfallodag för tilläggsbeloppet. Tilläggsbeloppet omfattas alltså inte av betalningsföreläggandet hos Kronofogden eftersom det är en helt ny fordran. I denna situation avser ansökan om betalningsföreläggande samma belopp som tidigare och Kronofogden behöver inte underrättas.

10.13 Verkställighet

Om svaranden inte betalar efter Kronofogdens utslag eller domstolens dom kan Försäkringskassan ansöka om verkställighet av utslaget eller domen hos Kronofogden. Reglerna om verkställighet finns i utsökningsbalken (UB).

Kronofogdens avvägningar vid verkställighet framgår av Kronofogdemyndighetens ställningstagande 7/14/VER, *Ställningstagande avseende utmättningsordningen*.

10.14 Allmänna och enskilda mål

Kronofogden skiljer på allmänna och enskilda mål (1 kap. 6 § UB). Allmänna mål handlar om fordringar som stat och kommun har, exempelvis olika skatter, böter och studiemedel. Andra mål är enskilda mål. De fordringar som handläggs enligt den här vägledningen är enskilda mål.

När en gäldenär har flera aktuella skulder hos Kronofogden fördelar Kronofogden medel som tas ut genom löneutmätning mellan de olika målen. Då har vissa fordringar företräde. Utmätningen fördelas i första hand till skulder som gäller underhållsbidrag, det vill säga sådana skulder som den ena föräldern har till andra. Därefter fördelas utmätningen till skatter, böter och underhållsstöd (betalningsbelopp) som ska återbetalas till Försäkringskassan. Sist kommer övriga allmänna mål och enskilda mål. (Jfr. 7 kap. 14 § UB)

När Försäkringskassan gör en betalningsutredning är det viktigt att ta reda på om gäldenären har fler mål hos Kronofogden. Se avsnitt 10.4.1. Även om gäldenären har en pågående löneutmätning bör Försäkringskassan inte alltid ansöka om verkställighet.

Om gäldenären har löneutmätning för en skatteskuld går hela beloppet till skatteskulden. Försäkringskassan bör då avvakta till dess skatteskulden blir betald. När gäldenären bara har enskilda och oprioriterade allmänna mål fördelar Kronofogden utmätningens beloppet proportionerligt efter storleken på fordringarna. En stor skuld får alltså en större del av det utmätta beloppet än en mindre skuld. Om gäldenären har övriga skulder på höga belopp hos Kronofogden får kanske Försäkringskassan inte ens betalt för grundavgiften.

10.15 När bör Försäkringskassan ansöka om verkställighet?

Om det sedan tidigare finns en exekutionstitel kan den ligga till grund för verkställighet. Försäkringskassan ansöker då endast om verkställighet hos Kronofogden och gör

samma överväganden som inför ansökan om betalningsföreläggande. Se vidare avsnitt 10.4 och 10.4.1.

10.16 Ansökan om verkställighet

Ansökan om verkställighet hos Kronofogden kan vara muntlig, skriftlig eller elektronisk. En skriftlig ansökan måste vara undertecknad. Kronofogden verkställer självmant utslag i mål om betalningsföreläggande om inte Försäkringskassan i ansökan om betalningsföreläggande har angett att man inte vill ha verkställighet. (2 kap. 1 § UB samt 6 och 7 §§ förordningen om betalningsföreläggande och handräckning)

När Försäkringskassan ansöker om verkställighet ska exekutionstiteln skickas med. Detta behövs dock inte om det gäller ett utslag som omedelbart ska verkställas eller om Försäkringskassan ansöker om verkställighet av utslag via filöverföring (2 kap. 2 § UB).

Ansökan om verkställighet ska göras hos Kronofogden (2 kap. 2 § UB). Kronofogden ska utreda gäldenärens anställnings- och inkomstförhållanden samt undersöka om gäldenären har utmättningsbar egendom. Utredningen ska anpassas till ansökans innehåll. Om borgenären har anvisat viss egendom för utmätning måste Kronofogden närmare undersöka den uppgiften. Om Kronofogden bedömer att anvisad egendom inte kan mätas ut bör Kronofogden redovisa de skäl som ligger bakom. Allmänna och enskilda mål bör i största möjliga utsträckning handläggas på samma sätt. (4 kap. 9 § UB och prop. 2006/07:34, s. 13)

Om gäldenären saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen ska Kronofogden snarast underrätta både borgenären och gäldenären om detta. Kronofogden ska underrätta borgenären om vilka utredningsåtgärder som Kronofogden avser att vidta senare under handläggningen. (4 kap. 9 a § UB)

Handläggningen hos Kronofogden är inte tidsbegränsad. Kronofogden tar ut en årlig grundavgift så länge handläggningen pågår (17 kap. 1 § UB).

10.17 Återkallelse

Försäkringskassan kan återkalla en ansökan om verkställighet i samma situationer som när ansökan om betalningsföreläggande återkallas. Även i dessa fall är det lämpligt att se till att få avgifterna betalade innan man återkallar ansökan.

10.18 Nedsättning

Om gäldenären gör en inbetalning till Försäkringskassan, eller om Försäkringskassan vid en utbetalning gör avdrag för sin fordran ska Kronofogden skyndsamt underrättas om detta (9 § indrivningsförordningen [1993:1229]).

10.19 Anstånd hos Kronofogden

Kronofogden får bevilja anstånd under pågående utmätning av lön om Försäkringskassan eller gäldenären begär det. Om gäldenären begär anstånd får Kronofogden bevilja detta endast om borgenären går med på det eller om det finns särskilda skäl (7 kap. 11 § UB). Beslut om anstånd påverkar bara löneutmätningen. Annan verkställighet, till exempel utmätning av överskjutande skatt, fortsätter som vanligt.

11 Ackord och eftergift

Du kan läsa om ackord och eftergift i vägledning (2024:02) *Återbetalning*. Den enda skillnaden för de fordringar som omfattas av denna vägledning är att Försäkringskassan kan ingå överenskommelse om ackord.

12 Bestridande och stämning

I detta kapitel beskrivs vad som händer när gäldenären bestrider en ansökan om betalningsföreläggande.

Efter bestridandet har Försäkringskassan fyra veckor på sig att begära att målet ska överlämnas till tingsrätten. Försäkringskassan kan även ansöka om stämning i tingsrätten. Det är ingen större skillnad på hur processen hanteras eller hur komplicerad den blir beroende på om målet överlämnas från Kronofogden eller om Försäkringskassan ansöker om stämning. Ansökan/begäran om överlämnande skickas av domstolen till motparten för ett yttrande, ett så kallat svaromål. Domstolen kan också kalla till ett sammanträde. Detta kallas muntlig förberedelse. Vid sammanträdet får båda parter berätta om tvisten. Domaren kommer också i allmänhet att försöka få parterna att förlikas, komma överens. Om parterna inte kan komma överens bestämmer tingsrätten om tvisten kan avgöras omedelbart eller om det behövs en huvudförhandling. Vid huvudförhandlingen lägger parterna fram sina synpunkter på tvisten och domstolen tar upp bevisning. Domstolen dömer därefter i målet.

Ibland kan tvisten avgöras utan att parterna behöver komma till tingsrätten. Tingsrätten avgör då målet på de handlingar som parterna har lämnat in.

Läs mer

Du kan läsa mer om processen i tvistemål i *Handbok i fordringsmål*.

Om gäldenären inte betalar efter Kronofogdens utslag eller domstolens dom kan Försäkringskassan ansöka om verkställighet av utslaget eller domen hos Kronofogden. Reglerna om verkställighet finns i utsökningsbalken (UB).

13 Skuldsanering och konkurs

Du kan läsa om skuldsanering och konkurs i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.
Skillnaderna är:

- Skatteverket företräder inte staten i de ärenden som omfattas av denna vägledning.
- Om en juridisk person har gått i konkurs ska fordringen inte drivas in från den upplösta juridiska personen.

14 Preskription

Detta kapitel beskriver preskriptionstider och preskriptionsavbrytande åtgärder.

Läs mer

Se vägledning (2024:02) *Återbetalning* för mer information om hur lång tid tillbaka en ersättning kan återkrävas.

14.1 Allmänt

En fordran preskriberas tio år efter tillkomsten om inte preskriptionen avbrutits dessförinnan (2 § preskriptionslagen [1981:130]). Det anses inte som god inkassosedd att försöka få betalt för en preskriberad fordran.

En fordran uppstår när den felaktiga utbetalningen har gjorts. Se avsnitt 2.2. Preskriptionstiden kan avbrytas och då börjar en ny tioårig preskriptionstid att löpa.

Det förekommer att gäldenärer invänder att annan preskriptionstid än tio år gäller.

Fordringar enligt socialförsäkringslagstiftningen omfattades innan den 1 september 2022 inte av lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och därmed inte heller av bestämmelsen om femårig preskriptionstid i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.

Det finns ett undantag – den bidragsskyldiga förälderns betalning av underhållsstöd till Försäkringskassan. Dessa fordringar omfattades redan innan den 1 september 2022 av lagen om indrivning av statliga fordringar och har en femårig preskriptionstid. Se vägledning 2001:2 *Återbetalning av underhållsstöd*.

Preskriptionstiden är tre år för s.k. konsumentfordringar (se 2 § andra stycket preskriptionslagen). Treårspreskriptionen kan vara tillämplig även när en tjänst eller annan nytthet har tillhandahållits av ett offentligt organ, om det offentliga organet kan anses ha handlat i egenskap av näringsidkare. Vid fordringar som härrör från ren myndighetsutövning, som de fordringar som Försäkringskassans fordringshantering driver in, gäller den tioåriga preskriptionstiden. (Jfr NJA II 1981, s. 14, NJA 1993 s. 724 och RH 2011:46.)

Läs mer

Hur Kronofogden bedömer invändningar om preskription framgår av Rättsligt ställningstagande 3/13/VER.

14.2 Preskriptionsbrott genom erkännande, krav eller påminnelse

Preskription kan avbrytas genom att gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären; eller genom att gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran (påminnelse) om fordringen från borgenären (se 5 § första stycket p 1–2 preskriptionslagen).

Om preskription har avbrutits genom erkännande, krav eller erinran, löper en ny tioårig preskriptionstid från dagen för avbrottet (6 § preskriptionslagen).

Det är borgenären som måste bevisa att ett preskriptionsavbrott har skett.

Om gäldenären lovar att betala skulden är det ett preskriptionsavbrott. Det gäller även om löftet lämnats muntligen. Men för att Försäkringskassan ska kunna hävda preskriptionsavbrott måste det finnas bevis för det muntliga löftet, t.ex. en journal-anteckning. Ju noggrannare journalanteckningen är, desto bättre bevisvärde har den. Bäst bevisvärde har ett skriftligt erkännande av skulden.

Avbetalningar på skulden är preskriptionsbrytande.

Försäkringskassan kan komma överens med gäldenären om en avbetalningsplan där betalning ska ske genom att Försäkringskassan gör avdrag på utbetalningar till gäldenären. Det är tveksamt om avdragen i sig är preskriptionsavbrytande men överenskommelsen om avdrag betraktas som ett avtal om förlängd preskriptionstid. Därför anser inte Försäkringskassan att kravet preskriberas även om tioårsgränsen passeras.

Om Försäkringskassan har beslutat om kvittning måste Försäkringskassan kunna visa att gäldenären har fått del av beslutet om kvittning och vilken skuld som avses.

Preskriptionstiden kan också avbrytas genom att gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig påminnelse om skulden. Om Försäkringskassan har sänt två brev till folkbokföringsadressen eller en annan adress där gäldenären har anledning att bevaka sin post, är detta normalt tillräckligt som bevis om att preskription har avbrutits några dagar efter avsändande av det andra brevet.

För att det ska anses tillräckligt med två brev krävs det att Försäkringskassan kan visa att breven verkligen har sänts. Det får inte heller finnas någon omständighet som i det särskilda fallet talar emot att gäldenären har fått åtminstone ett av breven. Om gäldenären sålunda kan ge en tänkbar förklaring till att båda breven har kommit bort vid postbefordran eller till att han eller hon av något annat skäl inte har fått dem, kan avsändande av två brev inte anses tillräckligt som bevis för preskriptionsavbrott. Det kan exempelvis ha varit problem med postgången i området eller med tillgrepp ur brevlådor vid den tid som är aktuell. Även andra omständigheter kan vägas in i en samlad bedömning, såsom att något av breven har kommit i retur. (Jfr NJA 2016 s. 332.)

Ett beslut om återkrav är ett preskriptionsavbrott enligt 5 § preskriptionslagen, under förutsättning att gäldenären har tagit del av beslutet. Om ett nytt beslut har fattats därför att återkravsbeloppet har höjts så är det datumet för det andra beslutet som är relevant. Har beslutet t.ex. kommit i retur så har inget preskriptionsavbrott skett. Att beslutet inte har kommit i retur räcker inte för att bevisa att gäldenären har tagit del av beslutet, men ofta framgår det av de kontakter parterna har haft efter beslutet att gäldenären har tagit del av det.

Exempel

Försäkringskassan påminde Louise om hennes skuld till Försäkringskassan den 9 maj 2003. Louise flyttade sedan utomlands och Försäkringskassan hade ingen uppgift om adress. I april 2012 får Försäkringskassan en begäran om tillfällig föräldrapenning från Louise. Försäkringskassan skickar en ny påminnelse till Louise med mottagningsbevis. Louise skriver på mottagningsbeviset den 20 april 2012. I och med detta löper ny preskriptionstid med tio år från och med den 20 april 2012.

14.3 Preskriptionsavbrott genom att söka betalningsföreläggande m.m.

Preskriptionen kan också avbrytas bl.a. genom att borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos Kronofogden eller i ett konkursförfarande (se 5 § första stycket 3 preskriptionslagen).

I så fall löper en ny preskriptionstid från den dag en dom eller ett slutligt beslut meddelas eller det rättsliga förfarandet avslutas på annat sätt.

Avslutas det rättsliga förfarandet utan att gäldenären har delgivits eller på annat sätt underrättats om borgenärens framställning, beräknas dock preskriptionstiden som om inget avbrott hade skett. (Se 7 § preskriptionslagen. Särskilda regler gäller om dagen för preskription är nära förestående.)

14.4 Solidariska krav

Finns det flera solidariskt ansvariga gäldenärer måste preskriptionsavbrott göras mot var och en för att inte skulden ska preskriberas mot denne (även om gäldenärerna bor på samma adress).

Om fordran preskriberas mot en solidar svarar den kvarvarande bara för sin andel av skulden (9 § preskriptionslagen).

15 Fordringar mot dödsbo

Du kan läsa mer om indrivning mot dödsbon i vägledning (2024:02) *Återbetalning*. När det gäller de fordringar som omfattas av denna vägledning behöver Försäkringskassan en exekutionstitel för att Kronofogden ska verkställa fordringen. Försäkringskassan bedömer därmed vilka åtgärder som bör vidtas. Det innebär bland annat:

- Vid brist i dödsboet ska fordringen skrivas ned. Läs mer i avsnitt 15.1
- Det kan bli aktuellt att kräva att en bodelning återgår.
- Det kan bli aktuellt att ansöka om boutredningsman. Försäkringskassan företräder i så fall staten i ärendet.

15.1 Underskott i ett dödsbo

Bouppteckningen blir en form av deklaration per det datum gäldenären avled. Av bouppteckningen framgår om det finns medel i dödsboet till att betala Försäkringskassans fordran.

Ett underskott i dödsboet innebär att tillgångarna inte räcker till full betalning av alla skulder. De skulder som ska prioriteras är exempelvis begravningskostnader, bouppteckningskostnader och skulder med någon form av säkerhet, till exempel lån där långivaren har fått pantbrev i en fastighet. Dessa skulder ska betalas först. Därefter proportioneras återstoden av tillgångarna mellan de oprioriterade skulderna. Oprioriterade skulder är exempelvis gäldenärens skuld till Försäkringskassan, hyra, hemförsäkring, telefon, sjukhuskostnader, kontokortsskulder och el. Vilken ordning som skulderna ska betalas i står i förmånsrättslagen (1970:979).

Enbart ett underskott i boet innebär inte att Försäkringskassans fordran inte ska betalas, utan det beror på om övriga skulder ska betalas först. Om dödsboet uppger att borgenärerna inte kan få fullt betalt för sina fordringar beroende på att det finns ett underskott i boet ska Försäkringskassan regelmässigt begära att få del av bouppteckningen för att se om det går att få en proportionell utdelning för den fordran som finns.

Om Försäkringskassan inte kan få betalning för hela sin fordran, måste resten av den skrivas ned till noll.

Exempel

I Mats dödsbo finns tillgångar på 50 000 kronor. Alla skulder är oprioriterade och uppgår till 70 000 kronor. Försäkringskassans fordran är 5 000 kronor. Försäkringskassan bedömer att det går att få utdelning enligt formeln:

TG/S x F

$50\,000/70\,000 \times 5\,000 \text{ kr} = 3\,571 \text{ kr}$ för den fordran som finns och påminner därför dödsboet om fordran.

TG = totala tillgångar

S = totala skulder

F = Försäkringskassans fordran

Exempel

Karl avled den 12 juni 2008. Dödsboet betalade hyra, begravningskostnader, telefonräkning och hemförsäkring med boets pengar. När Försäkringskassan påminde om sin fordran invände dödsboet att det inte fanns pengar kvar i boet. Försäkringskassan beräknar hur stor del av fordran som Försäkringskassan borde ha fått betalt för och kräver dödsboet på den delen.

I Karls bouppteckning är tillgångarna 53 000 kronor och skulderna 80 000 kronor. Dödsboet skulle ha betalat så här:

	Skuld	Betalning
Begravningskostnader	25 000 kr	25 000 kr
Lån med pantbrev som säkerhet	16 000 kr	16 000
Hyra tre månader	12 000 kr	$12\,000/39\,000 \times 12\,000 = 3\,692$ kr
Försäkringskassan	27 000 kr	$27\,000/39\,000 \times 12\,000 = 8\,308$ kr
Summa	80 000 kr	53 000 kr

Försäkringskassan kan alltså begära att dödsboet betalar 8 308 kr

15.1.1 Begäran om boutredningsman

Om dödsboet inte upprättar en tilläggsbouppteckning eller inte betalar skulden till Försäkringskassan kan Försäkringskassan begära hos Skatteverket att en boutredningsman utses att förvalta dödsboet (19 kap. 1 § ÄB). Försäkringskassan måste då tydligt uppge vilket krav som Försäkringskassan har på dödsboet. Om dödsboet inte kan betala dessa kostnader får sökanden – det vill säga Försäkringskassan – stå för dem.

15.1.2 Återgång av bodelning eller arvskifte

Om dödsboet gör en bodelning eller arvskifte innan den dödes och boets skulder har betalats och om dödsboet inte har reserverat några pengar för betalning, kan bodelningen eller skiftet gå åter. Om skulderna hade kunnat betalas av den dödes tillgångar räcker det att begränsa återgången till vad som behövs för att skulderna och kostnaderna för boets förvaltning ska kunna betalas (21 kap. 4 § ÄB). Reglerna om återgång är bara aktuella om inte delägarna kommer överens om att betala de aktuella skulderna med egna pengar. Om boet inte förvaltas av en boutredningsman får delägarna själva verkställa återgången.

Kan delägarna inte enas om en återgång av arvskifte är det dödsboets ansvar att se till att arvskiftet går åter. Vägrar någon av delägarna att medverka till en återgång av arvskiftet kan de andra delägarna tvingas att föra talan vid domstol för att få tillbaka egendom till boet.

Exempel

Maria avled den 1 maj 2008. Bouppteckningen blev klar den 1 juli samma år och tillgångarna skiftades. Den 15 mars 2009 fastställdes Marias slutliga bostadsbidrag och det visade sig att hon hade fått 5 000 kronor för mycket under år 2007. Boets överskott på 10 000 kronor har fördelats till Marias tre arvingar. När Försäkringskassan har påmint dödsboet om sin fordran prövar Försäkringskassan om det är motiverat att begära av dödsboet att arvskiftet går tillbaka för att Försäkringskassan ska få betalning om dödsboet inte betalar frivilligt.

16 Fordringar mot gäldenärer i utlandet

16.1 Allmänt

I detta kapitel redogörs för hantering av fordringar när gäldenären bor utomlands och saknar utmätningsbara tillgångar i Sverige. För återkravsfordringar finns ett europeiskt samarbete (Se förordning 883/2004 och förordning nr 987/2009). Dessa regler beskrivs i avsnitt 16.2–16.5.

Indrivning av fordringar som faller utanför förordning 883/2004 beskrivs i avsnitt 16.6.

16.2 Förordning 883/2004 eller förordning 1408/71?

Förordning 883/2004 med tillämpningsförordningen 987/2009 har numer i stort sett ersatt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, och rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

Läs mer

I vägledning 2017:1, *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal* under beskrivningen av förordning 1408/71 och 547/72 kan du läsa om när de äldre bestämmelserna ska tillämpas.

16.3 Tillämpningsområde för förordning 883/2004 och förordning 987/2009

Förordning 883/2004 och förordning 987/2009 tillämpas gentemot EU-länderna, EES-länderna (Norge, Island och Liechtenstein) samt gentemot Schweiz.

De flesta förmåner som Försäkringskassan hanterar omfattas. Några förmåner som inte omfattas är aktivitetsstöd, bostadsbidrag när det gäller delen bidrag till kostnader för bostaden, etableringsersättning samt dess stödförmåner, familjebidrag och underhållsstöd.

Den administrativa kommissionen har fastställt ett lägsta belopp för de fordringar som får drivas in enligt förordningarna. Gränsen är 350 euro i december 2014.

16.4 Avräkning

Av artikel 84.1 i förordning 883/2004 framgår att icke berättigade förmåner som en institution i ett medlemsland har betalat ut, får krävas tillbaka enligt de regler som gäller i det andra medlemslandet. Felaktigt utbetalda förmåner ska i första hand avräknas enligt bestämmelserna i artikel 72, se avsnitt 5.7. (Artikel 71 i förordning 987/2009)

Reglerna i artikel 72.1 i förordning 987/2009 innebär att Försäkringskassan, på begäran av ett annat land, verkställer avdrag i de utbetalningar som Försäkringskassan administrerar, vilket du kan läsa om i avsnitt 5.7. Men reglerna innebär också att Försäkringskassan ibland begär att ett annat land ska göra en avräkning på sina utbetalningar för Försäkringskassans räkning.

Exempel

Eva flyttade till Danmark med sin familj i september månad för att arbeta där. Försäkringskassan upptäcker därefter att Eva har fått en felaktig förmånsutbetalning i juli månad. Försäkringskassan beslutar om återkrav enligt de nationella bestämmelserna om återkrav och skickar ett beslut till Eva. Hon är inte villig att betala tillbaka pengarna.

Handläggaren av fordringsärendet lämnar en begäran om avräkning till institutionen i Danmark. Försäkringsinstitutionen i Danmark beslutar om att hålla inne utbetalningen av den löpande förmån som Eva får därifrån. Försäkringsinstitutionen i Danmark överför därefter det begärda beloppet till Försäkringskassan.

16.5 Indrivning enligt förordning 987/2009

Om det inte går att kräva tillbaka hela eller en del av fordran genom avräkning, ska det belopp som återstår drivas in med stöd av artiklarna 75–85 i förordning 987/2009 (artikel 71 i förordning 987/2009).

Kronofogden ansvarar för verkställighet av Försäkringskassans fordringar hos exekutiva myndigheter i ett annat medlemsland. Verkställigheten ska utföras enligt de förfaranden som föreskrivs i det landets lagstiftning. Det är Kronofogden som ansvarar för indrivning och tillämpar då artiklarna 76, 77, 79, 80.2, 81, 82, 84 och 85 i förordning 987/2009.

Försäkringskassan ansöker om verkställighet hos Kronofogden när det är aktuellt med verkställighet enligt förordningen. Finns det inte någon exekutionstitel i ärendet ska Försäkringskassan först ansöka om stämning i tingsrätten. Anledningen till att ett betalningsföreläggande inte söks är att det ofta uppstår delgivningsproblem i utlandsärenden och tingsrätterna använder fler delgivningsmöjligheter än Kronofogden.

Av artikel 78.3–4 i förordning 987/2009 framgår vilka uppgifter som ska uppges vid ansökan.

16.5.1 Exekutionstitlar äldre än fem år

Det finns inte någon skyldighet att bistå med indrivning när en fordran från ett annat medlemsland är mer än fem år gammal. Man räknar tiden från den tidpunkt då exekutionstiteln utfärdades (Artikel 82.1.b i förordning 987/2009).

Om den andra staten går med på det kan även exekutionstitlar som är äldre än fem år drivas in.

16.5.2 Preskriptionstid

Frågor om preskriptionstid regleras dels genom svensk lagstiftning vad gäller fordran och/eller exekutionstiteln för fordran, och dels genom gällande lagstiftning i den anmodade partens medlemsland när det gäller verkställighetsåtgärder i det anmodade medlemslandet. (Artikel 83.1 i förordning 987/2009)

Det innebär att en fordran i Sverige preskriberas tio år efter tillkomsten om inte preskriptionen avbrutits innan dess (se kap. 14), men att den preskriptionsavbrytande verkan av verkställighetsåtgärder i ett annat land bedöms utifrån det landets lag.

16.5.3 Valutafrågor

Vid tillämpning av bestämmelserna om avräkning ska växelkursen mellan två valutor vara den referensväxelkurs som offentliggörs av Europeiska centralbanken. Den dag

som ska gälla för fastställandet av växelkursen fastställs av administrativa kommissionen. (Artikel 90 i förordning 987/2009)

Den växelkurs som användes vid omräkningen av det belopp som ska dras av eller betalas ut (vid avräkning och indrivning) är den växelkurs som gäller den dag då begäran sändes första gången. Detta framgår av punkt 6 i Administrativa kommissionens beslut nr H3 av den 15 oktober 2009 om den dag som ska gälla för fastställandet av de växelkurser som avses i artikel 90 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009.

Fordringar ska drivas in i valutan som gäller i den anmodade partens medlemsland. Den anmodade parten ska överföra hela det fordringsbelopp som den har drivit in till den sökande parten. (Artikel 80.1 i förordning 987/2009)

16.6 Fordringar som inte omfattas av 883/2004

Indrivningsmöjligheterna i andra länder än EU-länderna, EES-länderna och Schweiz beror på vad som är grunden för kravet. För skadestånd på grund av brott gäller särskilda regler på grund av överenskommelser mellan Sverige och andra länder – en svensk dom kan ibland drivas in i det andra landet och ibland inte.

Är grunden för kravet *condictio indebiti*, eller är grunden återkrav och kan inte förordning 883/2004 tillämpas så kan fordringen bara drivas in med hjälp av en exekutionstitel från det land där gäldenären bor eller har tillgångar. Konventioner på privaträttens område anses inte vara tillämpliga.

Är det frågan om ett stort belopp bör Försäkringskassan ändå överväga om indrivningsåtgärder ska vidtas i det enskilda fallet. Försäkringskassan kan ha uppgifter i de egna registren som är till hjälp. Det kan till exempel finnas uppgift om en aktuell adress eller uppgift om att det betalas ut en ersättning där det går att kvitta för en fordran. Om gäldenären har andra skulder till staten som till exempel skatter, böter eller TV-avgifter kan Kronofogden ha uppgift om en aktuell adress eftersom Kronofogden driver in vissa typer av fordringar även för personer som bor utomlands.

17 Misstagsinbetalningar

Du kan läsa om misstagsinbetalningar i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

Källförteckning

Lagar

Handelsbalken

Rättegångsbalken

Ärvdabalken

Utsökningsbalken

Socialförsäkringsbalken

Lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid

Lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Lagen (1962:381) om allmän försäkring

Förmånsrättslag (1970:979)

Förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Inkassolagen (1974:182)

Räntelagen (1975:635)

Preskriptionslagen (1981:130)

Lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Lag (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.

Lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Lag (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

Lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar

Lagen (1996:103) om underhållsstöd

Lagen (1996:242) om domstolsärenden

Budgetlag (2011:203)

Lag (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Förvaltningslagen (2017:900)

Förordningar

Förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Förordningen (1991:1139) om betalningsföreläggande och handräckning

Förordningen (1991:1340) om ersättning för kostnader i mål om betalningsföreläggande och handräckning hos kronofogdemyndigheterna

Förordningen (1992:1094) om avgifter vid kronofogdemyndigheterna

Indrivningsförordningen (1993:1229)

Förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar

Förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

EU-förordningar

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Datainspektionens allmänna råd

Tillämpning av inkassolagen

Förarbeten

NJA II 1981

Prop. 1986/87:72, Ändring i räntelagen m.m.

Prop. 2006/07:37, Förenklat utmätningsförfarande

Prop. 2006/07:49, Vissa regler om ränta i samband med återkrav

Domar

NJA 1988 s. 132

NJA 1991 s. 363

NJA 1993 s. 724

NJA 2013 s. 413

NJA 2016 s. 332

RH 2011:46

Föreskrifter

Kammarkollegiets föreskrifter 2006:1 om hantering av statliga fordringar

Försäkringskassans vägledningar

Försäkringskassans vägledning (2001:2) *Återbetalning av underhållsstöd*

Försäkringskassans vägledning (2001:7) *Omprövning, ändring och överklagande av Försäkringskassans beslut*

Försäkringskassans vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*

Försäkringskassans vägledning (2024:02) *Återbetalning*

Försäkringskassans vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*

Beslut av Administrativa Kommissionen

AK beslut nr H3 av den 15 oktober om den dag som ska gälla för fastställandet av de växelkurser som avses i artikel 90 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009.

Övrigt

Datainspektionen informerar nr 15, Värt att veta om kreditupplysningar

Kronofogdemyndigheten, Rättsligt ställningstagande 3/13/VER, Invändning om preskription

Kronofogdemyndighetens ställningstagande 7/14/VER, Ställningstagande avseende utmätningens ordningen

www.datainspektionen.se

www.skatteverket.se

www.kronofogden.se

Förkortningar av bestämmelser samt förmåner som omfattas av dessa

Förkortning	Förklaring
ABBL	Lag (1947:529) om allmänna barnbidrag (upphävd) Allmänt barnbidrag, flerbarnstillägg, förlängt barnbidrag
AFL	Lag (1962:381) om allmän försäkring (upphävd) Sjukpenning, rehabiliteringsersättning, sjukersättning, aktivitetsersättning, havandeskapspenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning (TFP), särskilt ersättning i samband med kostnader för aktiviteter, kontraktsvård
SL	Lag (1991:1047) om sjuklön Särskilt högriskskydd, sjuklönegarantin, försäkring mot kostnader för sjuklön för tid före 2011
BOL	Lag (1993:737) om bostadsbidrag (upphävd) Bostadsbidrag
FTFV	Förordning (1998:1337) om tandvårdstaxa (upphävd)
AKB	Lag (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn (upphävd) Adoptionsbidrag
BTPL	Lag (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (upphävd) Bostadstillägg till: ålderspension, äldreförsörjningsstöd, hustrutillägg, sjuk- och aktivitetsersättning, änkepension Särskilt bostadstillägg till ovan nämnda förmåner
EPL	Lag (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn Barnpension och efterlevandestöd (upphävd) Omställningspension och garantipension till omställningspension Änkepension och garantipension till änkepension
FAS	Förordning (1996:1100) om aktivitetsstöd (upphävd) Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning
HVL	Lag (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag (upphävd) Handikappersättning, vårdbidrag
LAF	Lag (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (upphävd) Arbetsskadelivränta, arbetsskadesjukpenning
LASS	Lag (1993:389) om assistansersättning (upphävd) Assistansersättning
LET	Lag (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret Familjebidrag till värnpliktiga
LIP	Lag (1998:674) om inkomstgrundande ålderspension (upphävd) Inkomstpension, tilläggspension och garantipension
USL	Lag (1996:1030) om underhållsstöd (upphävd) Underhållsstöd
STL	Lag (2008:145) om statligt tandvårdsstöd Statligt tandvårdsstöd

Förkortning	Förklaring
JBL	Lag (2008:313) om jämställdhetsbonus (upphävd) Jämställdhetsbonus
FHS	Förordning (2010:425) om ersättning för kostnader för sjuklön Högekostnadsskydd för sjuklönekostnader fr.o.m. 1 juli 2010
FES	Förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare (upphävd) Etableringsersättning, etableringstillägg, bostadsersättning

Förkortningar av förmåner

Förkortning	Förmån
ABB	Barnbidrag
AL	Arbetskadeföränta
AS	Aktivitetsstöd
BDF	Bidragsförskott
BOB	Bostadsbidrag
ETA	Etableringsersättning
FP	Föräldrapenning
GP	Graviditetspenning
HE/VB	Handikappersättning/vårdbidrag
KAS	Kontant arbetsmarknadsstöd
SJP	Sjukpenning
SA	Sjukersättning
TFP	Tillfällig föräldrapenning
US	Underhållsstöd

Förmåner enligt SFB

Familjeförmåner

- Graviditetspenning
- Föräldrapenning
- Tillfällig föräldrapenning (TFP)
- Barnbidrag
- Underhållsstöd

Särskilda familjeförmåner:

- Adoptionsbidrag
- Vårdbidrag

Förmåner vid sjukdom eller arbetsskada

- Sjukpenning (sjukpenning i förebyggande syfte, rehabilitering, allmänt högriskskydd, särskild högriskskydd,)
- Sjukpenning i särskilda fall
- Rehabiliteringsersättning lämnas i form av

- rehabiliteringspenning till en försäkrad som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering
- särskilt bidrag till df för kostnader som uppstår i samband med arbetslivsinriktad rehabilitering
- rehabiliteringspenning i särskilda fall
- Sjukersättning och aktivitetsersättning

Förmåner vid arbetskada

- Arbetskad ersättning
 - arbetsskadesjukpenning
 - sjukvård ersättning
 - arbetsskadelivränta
- Statligt personskadeskydd
- Krigskad ersättning till sjöman

Särskilda förmåner vid smitta, sjukdom eller skada

- Smittbärarsättning lämnas i form av
 - Smittbärarpenning
 - Resekostnadsersättning
- Närståendepenning

Särskilda förmåner vid funktionshinder

- Handikappersättning
- Assistansersättning
- Bilstöd

Förmåner vid ålderdom

- Allmän ålderspension i form av
 - Inkomsggrundad ålderspension
 - Garantipension
 - Särskilt pensionstillägg till allmän ålderspension
 - Äldreförsörjningsstöd som tillägg till eller i stället för allmän ålderspension
- Premiepension

Förmåner till efterlevande

- Efterlevandepension i form av
 - Barnpension
 - Omställningspension till efterlevande make
 - Änkepension till efterlevande maka
 - Garantipension till omställningspension
- Efterlevandestöd som garantiförmån till barn
- Efterlevandeförmåner vid arbetskada och vissa andra skador i form av.
 - Begravningshjälp
 - Barnlivränta
 - Omställningslivränta till efterlevande make
 - Efterlevandeskydd i form av premiepension, om pensionsspararen har ansökt om sådant skydd

Bostadsstöd

- Bostadsbidrag till barnfamiljer
- Bostadstillägg till sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension, änkepension och pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftning i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområde
- Särskilt bostadstillägg
- Boendetillägg

Bilaga 2 Kvittningsschema enligt SFB

Se bilaga 2 till vägledningen (2024:02) *Återbetalning*

Bilaga 3 Kvittningsschema Pensionsmyndigheten

Se bilaga 3 till vägledning (2024:02) *Återbetalning*.